

Л. В. Савченко,
вчитель-методист, директор
(СЗОШ №8 м. Бердичева Житомирської області)
e-mail: Berd.school_8@mail.ru

Сучасні підходи до управління навчальним закладом

У статті розглядається система інноваційних підходів до управління навчальним закладом у сучасних умовах. Висвітлено особливості сучасного інноваційного управління в освіті, як складного багатогранного процесу. Автор наголошує на важливості постійного удосконалення цього процесу, що є запорукою успішного розвитку та покращення ефективності діяльності начального закладу.

Актуальність. Нові умови, у яких функціонують навчальні заклади України, вимагають сучасних підходів до організації їх діяльності, більш ефективного й гнучкого управління, більш професійного й швидкого реагування на виникаючі проблеми та відкриваються нові перспективи. Актуальною стає потреба змінювати застарілі управлінські підходи в галузі освіти. Сучасний керівник навчального закладу повинен навчитися сучасним механізмам управління і завдяки цьому підвищувати ефективність роботи.

Мета статті розкрити сучасні, інноваційні підходи до управління навчальним закладом в теперішніх умовах.

Завдання дослідження: науково обґрунтувати необхідність змін в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом в умовах реформування освіти, змін, що відбуваються в Україні в ситуації переходу до громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Процеси демократизації суспільного життя, що охопили весь пострадянський простір після 1991 р., суттєво вплинули і на розвиток сфери освіти, зокрема спонукали подальші наукові пошуки в теорії управління освітою. (

Васильєв В., Ващенко Л., Даниленко Л., Дарманський М., Дмитренко Г., Єльнікова Г., Жерносек І., Зайченко О., Калініна Л., Капто Г., Капустін М., Касьянова О., Конаржевський Ю., Коротков Е., Лазарєв В., Луговий В., Лукіна Т., Майоров О., Мармаза О., Маслова Н., Поташник М., Шамова Т.).

На початок 1990-х рр. теоретичні розробки в галузі управління освітою відставали від аналогічних процесів у розвинених країнах світу, що було обумовлено ціленаправленою ідеологізацією діяльності системи освіти в радянські часи і акцентуванням уваги на розвитку школознавства, яке віддавало перевагу реалізації функцій організації і контролю, а також практичній складовій діяльності навчальних закладів.

Більшість керівників освіти в Україні не були знайомі з надбаннями теорії західного менеджменту, зокрема освітнього, що можна розцінювати як суттєву прогалину в їх управлінській освіті. Це, у свою чергу, вплинуло на якість і глибину управлінських процесів у всіх типах навчальних закладів [1].

Серед напрямів у розвитку теорії управління освітою, які почали розвиватися як пріоритетні після 1991р., слід назвати управління якістю освіти, освітній моніторинг, інновації в освіті, освітні вимірювання, ІТ-технології в управлінні освітою, формування професійної компетентності керівників освіти тощо[2].

Суттєвим залишається відставання від розвинених країн світу щодо практичного формування і теоретичного підкріплення державно-громадської системи управління освітою, децентралізації управління освітою, підготовки керівних кадрів на засадах компетентнісного підходу тощо.

В Україні до цього часу немає цілісної, теоретично обґрунтованої концепції управління освітою, що створює певний управлінський хаос як у теоретичних дослідженнях, так і в їх практичній реалізації в умовах глобалізації і мінливої ситуації в суспільстві.

Більшість підходів щодо вдосконалення управління освітою, які висвітлені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, є декларативними і не мають комплексного характеру і ґрунтовного науково-теоретичного підкріплення [3].

Функціонування та розвиток загальноосвітньої школи залежить від сукупності зовнішніх факторів прямого й опосередкованого впливу на школу. Передусім — це особливості соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни, зосереджені в системі освіти матеріально-фінансові, кадрові ресурси, культурний простір, в якому формуються особистість, тенденції розвитку освіти, рівень розвитку наук, що працюють на школу, система державного управління освітою, нормативно-правова база, що забезпечує функціонування школи. Вся ця сукупність постійно змінюваних зовнішніх умов під дією об'єктивно-суб'єктивних факторів трансформується.

Стан розвитку суспільства зумовлює відповідні йому особливості управління внутрішньошкільним життям. На сучасному етапі до таких особливостей належать:

1. Зміна підходів при оцінюванні діяльності школи. Означає створення школою власної системи діагностики й оцінювання її діяльності, орієнтацію на оцінювання не лише за результатами навчання учнів, вивчення рівня розвитку особистості дитини, оцінювання результатів діяльності окремих педагогів.

2. Демократизація управління. Передбачає створення належних умов для реалізації місії та мети школи, пріоритетність вирішення питань макротехнології (цілісної системи роботи школи і внутрішкільного управління) над мікротехнологіями (методиками проведення педрад, нарад, аналізу окремих уроків, написання наказів, складання графіків тощо).

3. Зміна кадрової ситуації в школі. Виявляється у появі в школі психологів, соціальних педагогів, звільнених класних керівників, заступників керівників шкіл з експериментальної або науково-методичної роботи, працівників вузів. Це вимагає вирішення нових управлінських завдань, виникнення нових управлінських відносин, зв'язків, створення сприятливого

психологічного клімату в колективі, атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги, зацікавленості роботою.

4. Варіативність управління. Означає використання різноманітних моделей, систем, змісту управлінської діяльності, самостійне визначення спрямованості розвитку, коригування мети школи, обрання варіантів навчального плану, визначення змісту шкільного компонента освіти, моделювання позаурочної діяльності учнів.

5. Зміна методів управління. Свідченням їх є перехід від прямого впливу на методи, пов'язані з ефективністю роботи школи, до моделювання педагогічних систем, способів їх реалізації; від жорстко регламентованих вимог до розмаїття форм, змісту. Це передбачає вільний вибір технології планування та організації роботи відповідно до цілей та завдань колективу.

6. Зміна методологічних засад управління. На передній план висуваються системний підхід, моделювання цілісних педагогічних та управлінських структур, розробка технологій прискореного розвитку. Це стимулює використання діалогічних форм взаємодії, впровадження способів самоорганізації, децентралізації управління[4].

Головним у змісті управлінської діяльності стає вироблення цілісної системи діяльності школи, яка б відповідала вимогам часу і створювала передумови для цілеспрямованого розвитку учнів. Особливість управлінської діяльності керівника загальноосвітньої школи на сучасному етапі визначається сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій. До традиційних функцій його управлінської діяльності належать прийняття рішення, організація їх втілення, коригування роботи, облік і контроль, які тепер залишаються основними. Завдяки новим функціям оновлюється зміст навчання і виховання (впровадження державних стандартів освіти, концепції виховання, профілізації та індивідуалізації освітнього процесу, авторських навчальних програм, підручників, посібників, виховних систем), відбувається впровадження нових освітніх технологій (розвиваюче, модульне, диференційоване навчання, використання методів проектування і моделювання, життєтворчості особистості); удосконалюються форми й методи навчання і виховання (діалогові форми спілкування, лекційні, семінарські заняття, навчальні модулі тощо); трансформуються методи контролю знань і вмінь учнів (запроваджуються індикатори розвитку учнів, рейтингові системи оцінювання); модернізуються зміст, форми й методи управління закладами і установами освіти (підвищується значущість менеджерської функції управління інноваційним процесом, створюються багатоваріантні моделі управління); з'являються авторські моделі закладів освіти (ліцеї, гімназії, коледжі тощо).

Модернізований зміст діяльності керівника школи вимагає й оновлення форм управління. Пріоритетними стають дорадчо-адміністративні форми управління, які поділяють на: колегіальні (рішення ради школи, педагогічної ради, зборів трудового колективу, наради при директорові, методичної ради, профспілкових зборів, ради засновників); колективні (резолуції чи рішення, учнівської, батьківської ради, зборів творчих учителів); індивідуальні

(висновки, поради під час бесіди, спостереження, анкетування, інтерв'ювання).

Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності формує керівника школи нового типу - відкритого, демократичного, компетентного, гуманістичного, творчо спрямованого. Водночас оновлення управлінської діяльності є передумовою розвитку творчих здібностей керівника школи, здатного виробити власний стиль управління, періодично оновлюючи зміст, форми і методи своєї діяльності.

Раціональне поєднання модернізованих і класичних функцій, форм і методів управлінської діяльності керівника школи в сучасних умовах є запорукою ефективного формування творчого колективу вчителів та учнів, демократизації та гуманізації навчально-виховного процесу, відкритості школи як динамічно соціальної системи.

Відкрита школа є соціально-педагогічною системою, здатною до генерування та впровадження педагогічних інновацій (наукових та практичних досліджень із соціально-педагогічних та психологічних дисциплін), адекватного сприйняття соціально-педагогічних змін у суспільстві, встановлення різнобічних зв'язків з громадськістю та учасниками навчально-виховного процесу[5].

Оцінювання управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчально-виховного закладу має здійснюватися на основі системності, яка передбачає розгляд і врахування усієї сукупності соціально-педагогічних умов удосконалення управління школою в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Висновки. Сучасна освіта як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали нагальним вимогам суспільства.

А тому необхідно впроваджувати нові підходи до управління загальноосвітнього навчального закладу. Інноваційне управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти.

Управління – складний багатогранний процес, основу якого складають: готовність розпочати процес, визначення повноважень та місії, визначення цілей та завдань, розроблення й впровадження плану дій та моніторинг виконання;

Успішна реалізація перерахованих дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток та покращити ефективність та продуктивність діяльності ЗНЗ.

У наш час управління навчальним закладом стає важливим фактором успішної адаптації й розвитку, а також нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

Список використаних джерел та літератури

1. Бебик В. М. Менеджмент освіти глобального суспільства / Бебик В. М. // Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології : кол. моногр.. – К. : Мауп, 2005. – 156с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти” від 14 грудня 2011 р. № 1283
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 рр./ Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2013р. — 24 с.
4. Оцінювання та вибір педагогічних інновацій: теоретично-прикладний аспект : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. Л. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.
5. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Євген Миколайович Хриков. — К. : Знання, 2006. — 365 с.

Л. Савченко

Современные подходы к управлению учебным заведением

В статье рассматривается система инновационных подходов к управлению учебным заведением в современных условиях. Отображены особенности современного инновационного управления в образовании, как сложного многогранного процесса. Автор делает акцент на важности постоянного усовершенствования этого процесса, что есть залогом успешного развития и улучшения эффективности деятельности учебного заведения.

L. Savchenko

The system of innovative approaches to the management of the institution in the modern world

The peculiarities of modern innovative management in education are considered as a complex multifaceted process. The author stresses the importance of continual improvement of this process, which is the key to the successful development and improvement of the effectiveness of education institutions.